PROGRAM KONFERENCIJE

SA KNJIGOM APSTRAKATA

A KONFERENCIA PROGRAMJA

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓIVAL

Beograd
29–30. novembar 2019.
Katedra za hungarologiju
Filološki fakultet
Univerziteta u Beogradu

Međunarodna konferencija

25 GODINA BEOGRADSKE HUNGAROLOGIJE

Univerzitet u Beogradu

Filološki fakultet

Katedra za hungarologiju

29–30. novembar 2019.

Nemzetközi konferencia

A BELGRÁDI HUNGAROLÓGIA 25 ÉVE

Belgrádi Egyetem

Filológiai kar

Hungarológia tanszék

2019. november 29–30.

Urednik

prof. dr Marko Čudić

Uređivački odbor

prof. dr Marko Čudić

doc. dr Monika Bala

mr Sandra Buljanović Simonović

Jelena Tričkovska, master

dr Edit G. Bogár

Boglárka Vermeki, master

Dina Tomić Anić, master

NOVEMBER 29., PÉNTEK

10:00–11:30 Séta a Kalemegdanban (a belgrádi várban), magyar nyelvű idegenvezetéssel; indulás a tanszékről

12:00–13:00 Megnyitó

13:00 Szekció-előadások

	Sala za sednice Moderátor: BALLA MÓNIKA	*Centar za studije Azije* Moderátor: BOGÁR EDIT
13:00–13:20	**Sandra Buljanović Simonović**: A kulturális reáliák fordítása Szvoren Edina *Pertu* és *Nincs és ne is legyen* köteteinek szerb fordításaiban	**Kristina Katalinić**: Jó-e, (elég) magyaros-e a kiejtésem? –A beszéd- és kiejtésgyakorlat fontossága a magyar mint idegen nyelv elsajátításában a hungarológus diákok szemszögéből
13:20–13:40	**Marko Čudić**: Egy regény két különböző nyelvű fordítása, eltérő fordítói poétikák tükrében	**Molnár Csikós László**: Paronimák a magyar nyelv oktatásában (Paronimi u nastavi mađarskog jezika)
13:40–14:00	**Kappanyos András**: Miért van szükségünk fordítástudományra?	**Nádor Orsolya**: A hungarológia huszonöt éve a szomszédoknál
14:00–14:20	**Rácz Péter**: Minden fordítás. A fordítás minden?	**Vermeki Boglárka**: Többnyelvű gyermekek, többnyelvű osztályok és a magyar közoktatás
14:20–14:40	**Rudaš Jutka**: Irodalom-kultúra-kontextus	**Oszkó Beatrix**: Magyarul tanulók célnyelvi szövegei pragmatikai közelítésből
14:40–15:00	Vita	Vita

15:00–15:30 Szünet

	Sala za sednice Moderátor: SANDRA BULJANOVIĆ SIMONOVIĆ	*Centar za studije Azije* Moderátor: VERMEKI BOGLÁRKA
15:30–15:50	**Aleksander Urkom**: Orvosi terminológia jelölése a magyar–szerb lexikográfiában	**Bányai Éva**: A hatalmi terek változatai Bodor Ádám prózájában
15:50–16:10	**Andrić Edit**: A 'fekete' és a 'fehér' a magyarban és a szerbben	**Radics Viktória**: Az archívum szerepe Kišnél és Nádasnál
16:10–16:30	**Bene Annamária**: A nákolás mint standard	**Harkai Vass Éva**: Szétszerelt test, szétszerelt nyelv – Betegségnarratíva és nyelvi-poétikai megformáltság Parti Nagy Lajos „kórházverseiben”
16:30–16:50	**Jelena Tričkovska**: Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku	**Schein Gábor**: A dehumanizáló gyarmati nyelv és a Sinistra körzet
16:50–17:10	**Žagar Szentesi Orsolya**: Személytelen szerkezetek a magyarban és a horvátban	Vita
17:10–17:30	Vita	–

17:10 (17:30) – 17:40 Szünet

	Sala za sednice Moderátor: BOGÁR EDIT	*Centar za studije Azije* Moderátor: MARKO ČUDIĆ
17:40–18:00	**Pap Tibor**: A hungarológia geopolitikai szerepe: a nyelv és a kultúra mint a soft power része	**Csehy Zoltán**: A (szöveg)test mint csatamező és játszótér
18:00–18:20	**Krasztev Péter**: Az illiberális áfium – Magyarország és Európa kétpólusú társadalmai	**Szávai Dorottya**: Elégiapark. A kortárs magyar elégiáról
18:20–18:40	**Fűzfa Balázs**: „Szabadság, szerelem!” Irodalomtörténeti tárgyak oktatása vendégtanárként a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen	**Iakimenko Oksana**: Magyarok oroszul: a NEM természetes kiválasztódás
18:40–19:00	Vita	Vita

19:30 Közös vacsora a *Vuk* étteremben

NOVEMBER 30., SZOMBAT

10:00 Szekció-előadások

	Sala za sednice Moderátor: JELENA TRIČKOVSKA	*Centar za studije Azije* Moderátor: BALLA MÓNIKA
10:00–10:20	**G. Bogár Edit**: Egy, kettő, sok – vajdasági nyelvi tájképek	**Bengi László**: A társadalmi tér konstrukciója a 20. század első harmadának regényirodalmában
10:20–10:40	**Johanna Laakso**: A magyar nyelv a (finnugor) nyelvészeti világban	**Gintli Tibor**: Karácsony Benő regénypoétikája az anekdotikus elbeszélésmód kontextusában
10:40–11:00	**Maticsák Sándor**: Régi dicsőségünk…? – A magyar nyelv rokonításának nyelven kívüli mozgatórugói	**Kovács Krisztina**: Etnosztereotipikus figurák, identifikációs stratégiák Hunyady Sándor prózájában és drámáiban
11:00–11:20	**Marija Mandić**: Srpski u Mađarskoj: sociolingvistička situacija, izazovi i perspektive	**Molnár Dávid**: 16. századi kopaszságdicséretünk európai kontextusa
11:20–11:40	Vita	Vita

11:40–12:00 Szünet

	Sala za sednice Moderátor: VERMEKI BOGLÁRKA	*Centar za studije Azije* Moderátor: MARKO ČUDIĆ
12:00–12:20	**Ladányi István**: A *Gerilladalok* helye Tolnai Ottó életművében	**Balla Mónika**: Az első női lapok és az új nőkép alakulása Magyarországon a 19. században
12:20–12:40	**Medve Zoltán**: A horvát irodalmi ludizmusról és fordításáról	**Deczki Sarolta**: Kritika, vita, kritika
12:40–13:00	**Utasi Csilla**: A tanúságtevő felelőssége. Aleksandar Tišma: *Upotreba čoveka*	**Szarvas Melinda**: A kulturális gravitáció definiálása a magyar irodalmi kultúra kontextusában
13:00–13:30	**Toldi Éva**: Multikulturális tapasztalat Herceg János és Đorđe Lebović regényeiben	**Stijn Vervaet**: Regionalna, nacionalna i/ili svetska književnost: Vojvođanska mađarska književnost kao postimperijalna tekovina
13:30–13:50	**Virág Zoltán**: Változó kontextusok, problémafelismerési azonosságok (Részhasonlóságok és egybetartozások Várady Tibor korai prózájában)	Vita
13:50–14:10	Vita	–

14:15 Búcsúpohár

PETAK, 29. NOVEMBAR

10:00–11:30 Šetnja Kalemegdanom, uz vođenje na mađarskom jeziku; kreće se sa Katedre

12:00–13:00 Svečano otvaranje

13:00 Izlaganja po sesijama

	Sala za sednice Predsedava: MONIKA BALA	*Centar za studije Azije* Predsedava: EDIT BOGAR
13:00–13:20	**Sandra Buljanović Simonović**: A kulturális reáliák fordítása Szvoren Edina *Pertu* és *Nincs és ne is legyen* köteteinek szerb fordításaiban	**Kristina Katalinić**: Jó-e, (elég) magyaros-e a kiejtésem? –A beszéd- és kiejtésgyakorlat fontossága a magyar mint idegen nyelv elsajátításában a hungarológus diákok szemszögéből
13:20–13:40	**Marko Čudić**: Egy regény két különböző nyelvű fordítása, eltérő fordítói poétikák tükrében	**Laslo Molnar Čikoš**: Paronimák a magyar nyelv oktatásában (Paronimi u nastavi mađarskog jezika)
13:40–14:00	**Andraš Kapanjoš**: Miért van szükségünk fordítástudományra?	**Oršolja Nador**: A hungarológia huszonöt éve a szomszédoknál
14:00–14:20	**Peter Rac**: Minden fordítás. A fordítás minden?	**Boglarka Vermeki**: Többnyelvű gyermekek, többnyelvű osztályok és a magyar közoktatás
14:20–14:40	**Jutka Rudaš**: Irodalom-kultúra-kontextus	**Beatriks Osko**: Magyarul tanulók célnyelvi szövegei pragmatikai közelítésből
14:40–15:00	Rasprava	Rasprava

15:00–15:30 Pauza

	Sala za sednice Predsedava: SANDRA BULJANOVIĆ SIMONOVIĆ	*Centar za studije Azije* Predsedava: BOGLARKA VERMEKI
15:30–15:50	**Aleksander Urkom**: Orvosi terminológia jelölése a magyar–szerb lexikográfiában	**Eva Banjai**: A hatalmi terek változatai Bodor Ádám prózájában
15:50–16:10	**Edita Andrić**: A 'fekete' és a 'fehér' a magyarban és a szerbben	**Viktorija Radič**: Az archívum szerepe Kišnél és Nádasnál
16:10–16:30	**Anamarija Bene**: A nákolás mint standard	**Eva Harkai Vaš**: Szétszerelt test, szétszerelt nyelv – Betegségnarratíva és nyelvi-poétikai megformáltság Parti Nagy Lajos „kórházverseiben”
16:30–16:50	**Jelena Tričkovska**: Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku	**Gabor Šejn**: A dehumanizáló gyarmati nyelv és a Sinistra körzet
16:50–17:10	**Orsolja Žagar Senteši**: Személytelen szerkezetek a magyarban és a horvátban	Rasprava
17:10–17:30	Rasprava	–

17:10 (17:30) – 17:40 Pauza

	Sala za sednice Predsedava: EDIT BOGAR	*Centar za studije Azije* Predsedava: MARKO ČUDIĆ
17:40–18:00	**Tibor Pap**: A hungarológia geopolitikai szerepe: a nyelv és a kultúra mint a soft power része	**Zoltan Čehi**: A (szöveg)test mint csatamező és játszótér
18:00–18:20	**Peter Krastev**: Az illiberális áfium – Magyarország és Európa kétpólusú társadalmai	**Doroća Savai**: Elégiapark. A kortárs magyar elégiáról
18:20–18:40	**Balaž Fizfa**: „Szabadság, szerelem!” Irodalomtörténeti tárgyak oktatása vendégtanárként a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen	**Oksana Jakimenko**: Magyarok oroszul: a NEM természetes kiválasztódás
18:40–19:00	Rasprava	Rasprava

19:30 Zajednička večera u restoranu *Vuk*

SUBOTA, 30. NOVEMBAR

10:00 Izlaganja po sesijama

	Sala za sednice Predsedava: JELENA TRIČKOVSKA	*Centar za studije Azije* Predsedava: MONIKA BALA
10:00–10:20	**Edit G. Bogar**: Egy, kettő, sok – vajdasági nyelvi tájképek	**Laslo Bengi**: A társadalmi tér konstrukciója a 20. század első harmadának regényirodalmában
10:20–10:40	**Marija Mandić**: Srpski u Mađarskoj: sociolingvistička situacija, izazovi i perspektive	**Tibor Gintli**: Karácsony Benő regénypoétikája az anekdotikus elbeszélésmód kontextusában
10:40–11:00	**Johana Lakso**: A magyar nyelv a (finnugor) nyelvészeti világban	**Kristina Kovač**: Etnosztereotipikus figurák, identifikációs stratégiák Hunyady Sándor prózájában és drámáiban
11:00–11:20	**Šandor Matičak**: Régi dicsőségünk…? – A magyar nyelv rokonításának nyelven kívüli mozgatórugói	**David Molnar**: 16. századi kopaszságdicséretünk európai kontextusa
11:20–11:40	Rasprava	Rasprava

11:40–12:00 Pauza

	Sala za sednice Predsedava: BOGLARKA VERMEKI	*Centar za studije Azije* Predsedava: MARKO ČUDIĆ
12:00–12:20	**Ištvan Ladanji**: A *Gerilladalok* helye Tolnai Ottó életművében	**Monika Bala**: Az első női lapok és az új nőkép alakulása Magyarországon a 19. században
12:20–12:40	**Zoltan Medve**: A horvát irodalmi ludizmusról és fordításáról	**Šarolta Decki**: Kritika, vita, kritika
12:40–13:00	**Čila Utaši**: A tanúságtevő felelőssége. Aleksandar Tišma: *Upotreba čoveka*	**Melinda Sarvaš**: A kulturális gravitáció definiálása a magyar irodalmi kultúra kontextusában
13:00–13:30	**Eva Toldi**: Multikulturális tapasztalat Herceg János és Đorđe Lebović regényeiben (*Módosulások, Semper idem*)	**Stejn Vervat**: Regionalna, nacionalna i/ili svetska književnost: Vojvođanska mađarska književnost kao postimperijalna tekovina
13:30–13:50	**Zoltan Virag**: Változó kontextusok, problémafelismerési azonosságok (Részhasonlóságok és egybetartozások Várady Tibor korai prózájában)	Rasprava
13:50–14:10	Rasprava	–

14:15 Oproštajna zdravica

KNJIGA APSTRAKATA

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

ANDRIĆ EDIT
Újvidéki Egyetem

A 'fekete' és a 'fehér' a magyarban és a szerbben

A szín fizikai, optikai jelenség, amely a fény diszperziójával, interferenciájával, koherens szóródásával, elhajlásával stb. jön létre. Az ember univerzális tulajdonsága, hogy látószerve segítségével érzékelni tudja a fényt s ezzel együtt a színeket is. A színérzet alapján megkülönböztetünk semleges és tarka színeket. A dolgozat a semleges színekkel foglalkozik kontrasztív nyelvészeti szempontból, megvizsgálja a fehér, a fekete színek elnevezéseit a magyar és szerb nyelvben, valamint a szavak szemantikáját és kognitív jellemzőit, amelyek legfőképp a frazelógiai egységekben érhetők tetten. Rámutat a két nyelvben tapasztalható hasonlóságokra és különbségekre.
Kulcsszavak: színek, fekete, fehér, kognitív nyelvészet, kontrasztív nyelvtan, magyar nyelv, szerb nyelv.

BALÁZS IMRE JÓZSEF
Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

A csavargás politikája Déry Tibor *Alkonyodik, a bárányok elvéreznek* című művében

Déry Tibor 1924–1925-ben közölte a Nyugat hasábjain provokatív csavargóregényét, *Alkonyodik, a bárányok elvéreznek* címmel, későbbi címváltozatban a mű *Országúton* címmel is megjelent kötetben. A csavargófigura a lokális közösségekben idegenként tételeződik, és különféle interakciókat alakít ki a helyi lakosokkal, amelyek az urbánus vagy rurális terek különböző változatainak kontextusában is vizsgálhatók. Déry műve átmeneti beszédmódokat működtet, értelmezői általában az expresszionizmus és a szürrealizmus nyomait vizsgálják benne. Az előadás a csavargás-témát a korszak különböző műfajú reprezentációinak kontextusában vizsgálja, más avantgárd és előavantgárd szerzők munkáit is bevonva az értelmezés terébe.
Kulcsszavak: avantgárd, csavargó, expresszionizmus, szürrealizmus, városi terek

BALLA MÓNIKA
Belgrádi Egyetem

Az első női lapok és az új nőkép alakulása Magyarországon a 19. században

A 19. században a női író/költő, női szerkesztő szerepek kibontakozására egyre több lehetőség nyílt. A női művelődés párhuzamosan fejlődött ki a kor jelentős változásaival együtt, a megújuló társadalommal, a magyar polgárosodással, a nemzeti irodalom és a tudományos intézmények megjelenésével. A magyar nyelvű sajtó fellendülésével együtt bővült az olvasók köre, amely új szereplehetőségeket hozott a nők számára. A nők most már nem csak olvasóközönséget alkothattak, írhattak is, és bár az első női lapok szerkesztői többnyire férfiak voltak, feltűntek az első nőszerkesztők is. A divatlapok és szépirodalmi lapok többféle szocio-kulturális réteghez szóltak, és a közönség igényéhez és ízléséhez alkalmazkodtak. Szépirodalmi rovatok mellett a lapok a művészeti és a társas élet eseményeit, valamint útleírásokat közöltek, külföldi divatról tudósítottak. A nőket érintő problémákkal, nőkérdésekkel is foglalkoztak. Gyakori téma a gyermeknevelés és a nőnevelés kérdése volt, illetve a nők képzése, a nők tanulási és művelődési jogai. Jelen előadásban ismertetem a korszak hagyományos nőkép átalakítását. Bemutatom az időszaki sajtó szerepét a nők nyilvá-

nos szerepvállalás kialakításában, az írónők kibontakozásában és az új, emancipált nőkép alakulásában.
Kulcsszavak: sajtótörténet, női lapok Magyarországon, nőkép a 19. században, írónők, nőnevelés

BÁNYAI ÉVA
Bukaresti Egyetem

A hatalmi terek változatai Bodor Ádám prózájában

Előadásomban azt vizsgálom, milyen változatai vannak a hatalom-konstrukcióknak Bodor Ádám prózájában a *Sinistra körzet*től a *Verhovina madarai*n át a *Sehol*ig, az elvont diktatúrareprezentáció mindent uraló hatalmától a plurális, megfoghatatlan hatalom-tereken át a bőr alatt rejlő, pórusokon át ki- és beszivárgó hatalomig. Vizsgálódásomat nem kerüli el *A börtön szaga* hatalom-tapasztalata sem, miként *Az érsek látogatásá*ban megképzett átmeneti terek hatalmi diskurzusa sem.
Kulcsszavak: kortárs magyar próza, hatalom-koncepciók, geokulturalizmus, térképzetek, Bodor Ádám

BENE ANNAMÁRIA
Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

A nákolás mint standard

A nákolás nemcsak az egyik legismertebb lingvicizmusa a mai magyar nyelvnek, hanem a nyelvművelők legkifizetődőbb „helytelen”, „rossz” nyelvi alakja is: egyrészt azért, mert elterjedt, másrészt azért, mert egy preskriptív szabály folyamatosan fennálló megszegésének kiváló példája.

Előadásomban megmutatom, a Gazdaságosság Elvét és a magyar magánhangzó-harmónia szabályait alkalmazva, hogy a nákoló magyar anyanyelvi beszélők valójában jólformált morfofonológiai alakot használnak.
Kulcsszavak: nákolás, standard, variáns, nyelvjárás, nyelvtörténet, vajdasági magyar nyelv

BENGI LÁSZLÓ
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A társadalmi tér konstrukciója a 20. század első harmadának regényirodalmában

Az előadás arra a változásra összpontosít, amelyen a 19. századi karriertörténetek átmentek a 20. század első harmadának magyar regényirodalmában. Ennek vizsgálatához a regényolvasás során teremtődő lehetséges világok több, egymással szorosan összefüggő aspektusát érdemes figyelembe venni. A változó társadalmi feltételek a szereplők számára olyan lehetőségeket nyitnak meg vagy éppen torlaszolnak el, amelyek éppúgy kölcsönhatásban állnak a történetvilág narratív megalkotásával, mint az identitásképzés kulturális kondícióival. Az előadás a fenti kérdésekre olyan regények elbeszélésmódjának és kompozíciós sajátosságainak értelmezése révén kíván választ találni, mint Babits Mihály *Gólyakalifa,* Kosztolányi Dezső *Aranysárkány,* Schwalb Miklós *Fiú a konyhából* vagy – az összevetés végett – Franz Kafka *Az elkallódott fiú/Amerika* című regénye.
Kulcsszavak: történetvilág, szociokulturális mobilitás, identitásképzés, modernitás

G. BOGÁR EDIT
Belgrádi Egyetem

Egy, kettő, sok – vajdasági nyelvi tájképek

Szerbia egésze ugyan egynyelvű, regionálisan azonban több nyelv is hivatalos. Mindehhez a szerb alkotmány és a kisebbségi törvény biztosítja a kereteket. A szerb jogi szabályozás a kisebbségi és nyelvi jogok terén az egyik legmegengedőbb egész Európában, az előadás ennek rövid bemutatására is kitér. A törvényi garancia azonban nem feltétlenül jelenti egyben a nyelvi jogok gyakorlati megvalósulását is, erre (akárcsak az ellenkezőjére) szerte a világban találhatunk példákat, gyakran az adott közösség vagy egyén akarata dönti el, mit és mennyiben vesznek igénybe e jogokból. Az előadás a Vajdaságban mint egyedülálló módon soknyelvű területen készült fényképeken keresztül mutatja be az egy-, két- és többnyelvűség látható megnyilvánulásait, azaz a nyelvi tájképeket több településen, alkalmanként utalással más országok, ill. Szerbia más területeinek gyakorlatára. (A fotók egy része saját gyűjtés, más részét ismerőseim készítették számomra.)
Kulcsszavak: nyelvi jogok, nyelvpolitika, egy-, két és többnyelvűség, kisebbségi nyelvek, nyelvi tájkép

SANDRA BULJANOVIĆ SIMONOVIĆ
Belgrádi Egyetem

A kulturális reáliák fordítása Szvoren Edina *Pertu* és *Nincs és ne is legyen* köteteinek szerb fordításaiban

Az Európai Unió Irodalmi Díjjal kitüntettet kortárs magyar írónő Szvoren Edina művei 2015-óta folyamatosan jelennek meg fordításokban. Szerb nyelven eddig két kötete jelent meg, a *Nincs és ne is legyen* novellakötetet Nema i neka ne bude címen 2017-ben publikálták, a *Pertu* azonos címmel jelenik meg 2019-ben.

Két kötet szerb nyelvre fordítása folyamán több helyen is felmerült a magyar kulturális reáliák szerbre fordíthatóságának problémája. Ebben a tanulmányban szeretném bemutatni, hogyan lehet a szerb nyelvbe beültetni a magyar, ill. magyarországi kulturális specifikumokat.
Kulcsszavak: magyar nyelv, szerb nyelv, műfordítás, kulturális reáliák

MARKO ČUDIĆ
Belgrádi Egyetem

Egy regény két különböző nyelvű fordítása, eltérő fordítói poétikák tükrében

Az előadás célja, hogy megpróbálja összehasonlítani egy világszerte elismert kortárs bolgár prózaíró, Milen Ruszkov (szül. 1966-ban) *Възвишение* c. regényének magyar és szerb fordítását. Ruszkov regénye 2011-ben jelent meg. A magyar fordítás *Felmagasztosulás* címmel 2017-ben jelent meg Krasztev Péter tollából, míg a szerb fordítás, Jasmina Jovanović munkája, ugyanebben az évben jelent meg *Uzvišenje* címmel. A bolgár és a külföldi kritika egyaránt rámutatott már arra, hogy Milen Ruszkov regénye többek között (pszeudo)történelmi regényként is olvasható, ugyanakkor a bolgár történelem szatirikus, elidegenítő újraolvasásaként is felfogható. Ezt az elidegenítő effektust Ruszkov a nagy nemzeti történelmi narratívák elbizonytalanításával és kifigurázásával, valamint egy pszeudoarchaizáló nyelvvel éri el. Ezt a valójában soha nem létező, pszeudoarchaizáló nyelvet nevezte el a szakirodalom Witold Gombowicz *Trans-Atlantyk* c. regényével kapcsolatban *gavenda* nyelvnek. Bár az előadó teljesen tudatában van annak, hogy szaktudásából hiányzik a „harmadik láb“, vagyis a bolgár nyelv és annak rétegeinek alapos ismerete, a magyar és a szerb fordítások két, szinte

mindenben eltérő fordítói stratégiáról tanúskodnak. Az előadás fő témája tehát ezeknek a merőben eltérő stratégiáknak az elemzése, az ezekkel járó esetleges nyereségek és veszteségek óvatos feltérképezése.
Kulcsszavak: fordításpoétikák, fordítói stratégiák, (pszeudo)archaizáció, modernizáció, kortárs bolgár irodalom fordítása(i)

CSEHY ZOLTÁN
Pozsonyi Comenius Egyetem

A (szöveg)test mint csatamező és játszótér

Az előadás három fiatal, kortárs költő verskötetének szövegeit, hipernarratíváit vizsgálja meg a heteronormatív rezsimmel való szembeszegülés szempontjából. A szerző a hagyomány „queerelésének" költői technikáit és stratégiáit térképezi fel, miközben a labilis én-konstrukciók olyan hálózata bontakozik ki, mely alapvetően kérdőjelez meg evidensnek vélt kategóriákat, miközben a tradíció felnyitása révén új esztétikai játékteret is teremt. Lesi Zoltán *Magasugrás* c. kötete (2019) pl. az interszexualitás és a sport hatalmi-politikai agresszióval átitatott diskurzusát hozza játékba. Horváth Imre Olivér egy a viktoriánus angol diskurzushoz, illetve camp mitológiához kötődő virtuális költői plasztikai sebészet „homunculusait" teremti meg *nem szimpátia* (2016) című könyvében, Olty Péter pedig a heteró közeg diskurzusnarratíváját fordítja meg többek közt a videójátékok vagy az akként felfogott mitológia irányából *Heteró közegben* (2019) címmel publikált munkájában.
Kulcsszavak: nemiség, költészet, identitás, queer

DECZKI SAROLTA
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet

Kritika, vita, kritika

Az elmúlt évtizedekben több ízben is sok került olyan eszmecserékre, vitákra, melynek során a magyar irodalomkritikára vonatkozó álláspontok ütköztek. Az első az 1995-6-ban lezajlott (nagy) kritikavita volt, melynek tétje a tudomány és az elmélet szerepe, jelentősége, és egyáltalán keresnivalója volt a magyar irodalomkritikában.

A 2007-es (kis) kritikavita szintén a kritika pozíciójára, stílusára, elméleti megalapozottságának lehetőségeire, szükségszerűségeire kérdezett rá a megváltozott mediális feltételek között.

Előadásomban a két kritika-vita tétjeit, egymáshoz való viszonyát szeretném elemezni, kitekintéssel arra, hogy milyen helyzetben van manapság az irodalmi kritika Magyarországon.
Kulcsszavak: kritika, vita, irodalom, tudomány, elmélet

FŰZFA BALÁZS
ELTE Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ; Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem

„Szabadság, szerelem!" Irodalomtörténeti tárgyak oktatása vendégtanárként a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen

A cím arra a kellemes meglepetésre utal, mely szerint vendégtanárként teljes szabadságot kaptam tantárgyaim tematikájának kialakításában. Ezért arra törekedtem, hogy a tudományosság és a szakmai érdekesség szempontjait figyelembe véve olyan téma-összeállításokat készítsek, amelyeket hallgatóim színházi munkájuk során örömmel használnak majd fel. Ennek jegyében *Magyar irodalom és kultúra; Kortárs irodalom*, illetve

Kortárs magyar dráma elnevezésű kurzusokat tartottam az elmúlt tanévben. Tapasztalataim alapvetően és egészében pozitívak, az előadás ezekről az örömökről szeretne beszámolni.
Kulcsszavak: irodalomtanítás, kortárs magyar dráma, művészeti egyetem, színház, magyar kultúra

GINTLI TIBOR
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Karácsony Benő regénypoétikája az anekdotikus elbeszélésmód kontextusában

Karácsony Benő a 20. század első felének jelentős magyar regényírói közé tartozik, jóllehet erről a tényről az irodalomtörténet-írás nem látszik tudomást venni. Mindössze egy kismonográfia és egy könyv formátumban is napvilágot látott doktori disszertáció, illetve néhány rövidebb írás született műveiről, ez a szerény szakirodalom azonban korántsem áll arányban művei esztétikai jelentőségével. Az életmű nehezen magyarázható mellőzöttségének egyik oka valószínűleg a szerző narratív poétikájának látszólagos besorolhatatlansága. Karácsony Benő regényei nehezen helyezhetők el a magyar irodalomtörténet-írás által preferált elbeszélő formák keretei között. Megítélésem szerint ugyanakkor regénypoétikája nagyon is beilleszthető a magyar próza hagyományának kontextusába, igaz, az a tradíció, amelyhez kapcsolódik, s amelyet jelentősen megújít, nem tartozik a magyar irodalomtudomány kedvencei közé. A sokak által végképp elavultnak, korszerűtlennek nyilvánított anekdotikus elbeszélői hagyományról van szó, amely azonban az általánosan elterjedt közvélekedéssel szemben a modernség időszakában is termékenynek bizonyult. Az előadás arra vállalkozik, hogy bemutassa a tradíció folytatásának epikai nyomait a Karácsony-regények narrációjában, illetve megmutassa, hogyan válik korszerű formává az anekdotikus elbeszélés Karácsony Benő tollán. Elsősorban a szerző második regénye, *Az új élet kapujában* áll az elemzés központjában, mivel a *Pjotruska* által még részben követett nagyregény formát itt váltja fel az a struktúra, amelyet a későbbi művek is megőriznek.
Kulcsszavak: anekdota, anekdotikus elbeszélésmód, elbeszélőkedv, otthonosság, familiaritás, humor, irónia, viszonylagosság

HARKAI VASS ÉVA
Újvidéki Egyetem

Szétszerelt test, szétszerelt nyelv – Betegségnarratíva és nyelvi-poétikai megformáltság Parti Nagy Lajos „kórházverseiben”

Parti Nagy Lajos a kortárs magyar irodalomban az ezredforduló egyik legjelentősebbként számon tartott verseskötetét, a *Grafitnesz*t (2003) *Őszológiai gyakorlatok* című versciklusával zárja, melyet a költői szerepjáték értelmében a szerző által „előállított” dilettáns költő, Dumpf Endre „írt”. A szerző a mintegy hetven oldal terjedelmű versciklus élén a cím alatt feltünteti, hogy ez esetben „részlet”-ről van szó. A „teljes”, egész könyvnyi szöveg jóval később, 2017-ben jelenik meg. Ez a *Létbüfé*, amelynek most alcíme lesz az *őszológiai gyakorlatok*, a szerzői szerepet pedig ugyanaz a Dump Endre játssza benne. A „bővített” koncepció eredménye egy terjedelmes versciklus, azt is mondhatnánk, versciklus-monstrum.

Az „őszológia”, az őszi kórházkert s az erre néző kórterem egy betegségnarratíva vershelyzete és helyszíne, az ősz elmúlás-toposza pedig a betegség bágyadtságának és elmúlásnak kitett test állapotváltozatait keretezi. Mindez a Parti Nagy-líra nyelvi destruálásra épülő és idézetekkel folytatott nyelvjátéka által valósul meg, egy sajátos posztmodern poétika jegyében.
Kulcsszavak: betegségnarratíva, őszológia, elmúlás, nyelvjáték, idézet, posztmodern poétika, Parti Nagy Lajos

IAKIMENKO OKSANA
Szentpétervári Állami Egyetem

Magyarok oroszul: a NEM természetes kiválasztódás

Az oroszra lefordított idegen nyelvű irodalomban a magyar irodalomnak furcsa a helye, annak ellenére, hogy a két kultúra között elég szoros a kapcsolat. A magyar olvasóközönség a 19. század közepe óta rendszeresen olvasta az oroszokat – még ha németből is fordították, majd a huszadik század második felében, amikor nem csak a kötelező olvasmányként ismerték Magyarországon már közvetlenül oroszból lefordított irodalmat. A magyar irodalom viszont még mindig kevésbé ismert Oroszországban, nem lett része a világirodalmi kánonnak (szemben pl. az lengyel irodalommal). Hogyan alakult a magyar irodalom képe a forradalom előtti Oroszországban, a Szovjetunióban és a mai Oroszországban, miért ismeretlen még mindig az orosz olvasó számára Európa egyik legizgalmasabb irodalma, miért maradtak el a magyar klasszikusok az orosz fordításokból, hogyan és miért kerültek magyar könyvek az orosz könyvpiacra – ezekre a kérdésekre próbálok válaszolni az előadásomban. Az elemzés az első próbálkozásoktól (az 1897-ben megjelent Magyar költők [Magyarszkije poeti] c. első orosz nyelvű antológiától) a ma kiadott magyar könyvekig tart.
Kulcsszavak: magyar irodalom, műfordítás, befogadó kultúra recepciója

KAPPANYOS ANDRÁS
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet

Miért van szükségünk fordításstudományra?

A magyarországi irodalom- és kultúratudományban az utóbbi években gyakoribbá váltak az olyan elemzések, amelyek – elsősorban Walter Benjamin és Paul de Man elgondolásaira támaszkodva – a „nyelvi materialitás" jelenségeit igyekeznek nyomon követni a fordításokban. Ezek gyakran szolgálnak érdekes belátásokkal, de közben eltávolodnak a kulturális fordítástudomány „praktikus" szempontjaitól: a fordításműveletek történeti beágyazottságától, a változó nyelvi és kulturális kontextusoktól, a fordító diszpozíciójától és egyedi döntéseitől, az eredeti és fordítása közötti egyirányú kauzális viszonytól, a két szöveg közötti összevethetőség változatos szempontjaitól, s általában a kulturális transzfer megítélhető sikerességétől. Ebben a helyzetben érdemes átgondolnunk, mire is irányuljanak a fordítástudomány kérdései, s mely kérdések vezetnek olyan válaszokhoz, amelyek a kulturális értékteremtést, valamint az értékek percepcióját és disszeminációját képesek elősegíteni.
Kulcsszavak: fordítástudomány, kulturális kontextus, nyelvi materialitás, kulturális transzfer, tropológia

KRISTINA KATALINIĆ
Zágrábi Egyetem

Jó-e, (elég) magyaros-e a kiejtésem? –A beszéd- és kiejtésgyakorlat fontossága a magyar mint idegen nyelv elsajátításában a hungarológus diákok szemszögéből

A modern filológiai szakokon folyó idegen nyelv tanításának egyik célkitűzése, hogy képessé tegye a diákokat folyamatos, könnyen dekódolható beszédprodukcióra, amely alapvető feltétele a különböző szituációkban zajló sikeres kommunikációnak. A beszédprodukció a nyelvtani ismeretek és a megtanult lexikai anyag alkalmazása mellett magában foglalja a hangok helyes kiejtését, a hangsúlyt, a mondatintonációt, a megfelelő beszédtempót, ritmust, szünetet.

A Zágrábi Egyetem Hungarológia Tanszékén kétféle módszer alkalmazásával tanítjuk a helyes kiejtést: 1) a képzés elején a „Magyar fonológia” órákon a kontrasztív módszert előtérbe állítva ismertetjük meg a kezdő diákokat a magyar nyelv fonológiai rendszerével, a magyar hangok artikulációs és akusztikai tulajdonságaival és a magyar mondat szupraszegmentális elemeivel; 2) a nyelvgyakorlat órákon a képzés teljes időtartama alatt utánzás és ismétlés útján gyakoroltatjuk velük a helyes magyar kiejtést. A kiejtéstanítás során tehát a Bárdos által kidolgozott (2000: 47) két lehetséges megközelítési elv: az analitikus (tudatos) és az intuitív (ösztönös) kapcsolódik össze.

Jelen előadásban a zágrábi magyar mesterszakos hallgatók körében végzett kérdőíves kutatás eredményeit mutatom be. A tizenhat kérdést tartalmazó kérdőívvel a következő kérdésekre keresem a választ: a) a hungarológus diákok mennyire tartják fontosnak beszéd- és kiejtés-elsajátítást az idegen nyelvekben, b) hogyan értékelik a saját kiejtésüket, (fel)ismerik-e tipikus hibáikat, c) milyen tapasztalatokat szereztek célnyelvi környezetben való tartózkodásuk alatt a beszédértéssel kapcsolatban (a rossz kiejtés miatt voltak-e nehézségeik a kommunikációban), d) igénylik-e kiejtésük javítását az órákon, e) törekszenek-e önállóan is tökéletesíteni a kiejtésüket és hogyan, f) kell-e, illetve miért kell tökéletesíteni a kiejtést?

A kérdőív nyitott típusú kérdéseket tartalmazott, így a diákok olyan változókat is jelezhettek, amelyekre nem kérdeztünk rá. A kapott válaszokat leíró statisztikai módszerekkel elemeztük és értékeltük.

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, beszédprodukció, kiejtéselsajatítás, önértekelés

Kako zvuči moj mađarski? – Važnost govora i izgovornih vježbi u usvajanju mađarskog kao stranog jezika iz perspektive studenata hungarologije

Jedan od ciljeva poučavanja stranih jezika na filološkim studijima jest osoposobiti studente za tečnu i razumljivu govornu produkciju kojom će ostvariti uspješnu komunikaciju u različitim situacijama. Takva govorna produkcija osim primjene gramatičkih pravila i naučenog leksičkog materijala, uključuje i pravilan izgovor glasova, naglasak, rečeničnu intonaciju, odgovarajući tempo, ritam i pauze. Na zagrebačkoj hungarologiji vježbe izgovora sastavni su dio kolegija fonologija mađarskog jezika na prvoj godini, kao i jezičnih vježbi na svih pet godina studija. Na taj način se kombiniraju dva pristupa usvajanja izgovora o kojima govori Bárdos (2000: 47), a to su: 1) analitički gdje se studenti upoznaju s fonološko-fonetskim sustavom, artikulacijsko-akustičkim svojstvima glasova, te suprasegmetalnim obilježjima mađarskog jezika u usporedbi s hrvatskim, i 2) intuitivni pristup koji se temelji na percepciji i ponavljanju, te prevladava na jezičnim vježbama.

U ovom izlaganju prikazat će se rezultati istraživanja koje je pomoću upitnika provedeno među studentima hungarologije viših godina studija s ciljem da se utvrdi: a) koliko studenti mađarskog jezika kao odrasli početnici smatraju usvajanje govora i dobrog izgovora na stranom jeziku važnim, b) kako procjenjuju vlastiti izgovor i mogu li definirati u čemu griješe, c) kakva su njihova iskustva s obzirom na razumijevanje njihova govora pri boravku u izvornom okruženju (jesu li imali poteškoća u komunikaciji zbog lošeg izgovora), d) kakav stav imaju prema ispravljanju grešaka u izgovoru na nastavi, e) trude li se sami poboljšavati svoj izgovor i kako, te f) zašto vrijedi usavršavati izgovor. Upitnik je bio otvorenog tipa, te je slijedio strukturu vođenog intervjua pa su studenti mogli navesti i varijable koje nisu bile ponuđene. Dobiveni odgovori analizirani su deskriptivnom statistikom.

Ključne riječi: mađarski kao strani jezik, govorna produkcija, usvajanje izgovora, samoprocjena

KOVÁCS KRISZTINA
Szegedi Tudományegyetem

Etnosztereotipikus figurák, identifikációs stratégiák Hunyady Sándor prózájában és drámáiban

A Kolozsváron született, Budapest és Kolozsvár közt ingázó, néhány hónapig a Bácskában is élő, egy-egy rövid nyugat-európai és amerikai tartózkodást is maga mögött tudó író, Hunyady Sándor (1890-1942) drámáit vizsgálva az etnosztereotipikus stratégiák izgalmas reprezentációira ismerhetünk. A bácskai időszakát is szépirodalmi témává tevő Hunyady e szövegeiben is a Kosztolányi-féle lokális sajátságokat rögzítő terv, az *Alföldi por* ajánlott tématerve nyomában jár. Mindez azért bír különös jelentőséggel, mert Hunyady Bácskája a próza nagyobb terjedelmű megszólalásaiban is jelen van. A trianoni békeszerződés utáni elszakítottság élménye a *Feketeszárú cseresznye* (1930) című sikerdarabjában és annak későbbi, bár kevésbé sikerült regényváltozatában a *Géza és Dusán*ban (1937) bukkan fel akár a *Pacsirta* és az *Aranysárkány* tájdimenzióihoz csatlakozó módon. Bár a regény narratív struktúráját és dialógusait tekintve is egyenetlen kísérlet, a választott helyszínben rejlő szemantikai lehetőségeket sokoldalúan mutatja be. Az előadás a regény és a dráma komparatív olvasásával igyekszik feltárni a Trianon utáni magyar irodalom témához kapcsolódó sémáit és e lehetőségeket Hunyady más színpadi munkáiban is igyekszik feltárni.
Kulcsszavak: klasszikus irodalmi modernség, Monarchia-nosztalgia, etnikumok szépirodalmi reprezentációja.

KRASZTEV PÉTER
Budapesti Gazdasági Egyetem

Az illiberális áfium – Magyarország és Európa kétpólusú társadalmai

Az elmúlt lassan tíz év folyamán sokan sokféleképpen próbálták meghatározni a Magyarországon lezajlott társadalmi-politikai folyamatokat. Minden ismert megközelítés legalább annyira helytálló, mint amennyire sérülékeny, mivel a témában érdekelt teoretikusok elsősorban saját gondolati rendszerük igazolását keresik a kínált interpretációban, és csak másodlagosan érdekli voltaképpeni kutatásuk tárgya. Ez a szöveg sem tér jelentősen ettől a gyakorlattól: eszme- és társadalomtörténeti szempontokat „futtat át" a 21. elejének kognitív pszichológiai felismeréseinek szűrőjén, valamint – a jobb áttekinthetőség kedvéért - regionális összehasonlító perspektívába helyezi az illiberalizmus meggyökeresedésének jelenségét néhány közép- és kelet európai társadalomban. Örökérvényű igazságokat még korai lenne megfogalmazni, de előzetes konklúzióként kimondható, hogy a Felvilágosodás óta doktrínaként kezelt racionális gondolkodás és cselekvés megkérdőjelezése tág teret engedett a „post-truth" ideológiák terjedésének, és ezek leginkább azokban az országokban tudtak széles körben hatásosak lenni, melyeknek a társadalma még nem dolgozta fel maradéktalanul a történelmi múltját.
Kulcsszavak: illiberalizmus, hibrid rezsimek, post-truth, politikai mitológia

JOHANNA LAAKSO
Bécsi Egyetem

A magyar nyelv a (finnugor) nyelvészeti világban

A magyar nyelv eredetéről, fejlődéséről, jellemző vonásairól, jelenéről és jövőjéről nagyon sok tévhit terjedt el, nagy részüket a magyarok maguk is elfogadják és terjesztik – például, hogy kicsi és veszélyeztetett nyelv a magyar, hogy különösen nehéz és bonyolult, vagy

különösen "régi", vagy hogy valamelyik híres, ősi, történelmi kultúrnyelvvel (vagy több ilyennel egyszerre) rokonságban áll. Ezek a felfogások nagyrészt teljesen tudománytalanok, és főleg nem-nyelvészek között népszerűek. Holott a magyar nyelv vélt egyedülállóságáról szólnak, valóban sok más nyelvről is szokás hasonlókat állítani, és inkább abból erednek, hogy egy átlag európai nem-nyelvész meglepően keveset tud a nyelvekről és a nyelvészetről.

Érdekesebb kérdés az, hogy a magyar nyelvet nyelvész szemmel hogy látják, hogyan viszonyul a többi európai vagy a többi finnugor nyelvhez. A finnugor/uráli nyelvcsaládban a magyar nyelv egy kvázi-izolátum, a legközelebbi rokonai, az obi-ugor nyelvek is meglehetősen távol vannak földrajzilag is, genealógiailag is. Másrészt nemcsak a legnagyobb uráli nyelv a magyar hanem – az észt és a finn mellett – a legjobban dokumentált és kutatott is. Az előadásomban ennek a helyzetnek előnyeit és hátrányait fogom vizsgálni: mennyire torzult képet alkothat egy külföldi nyelvésznek a magyar nyelv finnugor hátterének egyoldalú vagy téves értelmezése, vagy mennyire rosszul (vagy jól) képviseli a magyar nyelv az uráli nyelvcsaládot.

Kulcsszavak: magyar nyelv, nyelvészet, nyelvrokonság, tipológia.

LADÁNYI ISTVÁN
Pannon Egyetem, Veszprém

A *Gerilladalok* helye Tolnai Ottó életművében

Tolnai Ottó *Gerilladalok* versciklusa két kötetben jelent meg, az 1967-es *Sirálymellcsont* című kötetében az első ötven darab, az 1969-es *Agyonvert csipké*ben a második ötven. Magyarul nem jelent meg önálló kötetként, a Tolnai-féle *gerilla* kevéssé kapott saját arcot, magyar nyelvű recepciója mérsékelt maradt. A Judita Šalgo fordításában szerb nyelven megjelent 1967-es *Gerilske pesme* nem tartalmazza a teljes anyagot, Vickó Árpád 2014-es *Studije o karfiolu* című reprezentatív Tolnai-válogatása tartalmaz ugyan jó néhány verset ebből a ciklusból, de már a *Gerilladalok* cikluscím nélkül, elvonatkoztatva a *gerilla* figurájától. A magyar recepció elégtelen volta mellett tehát a *Gerilladalok* szerb recepciója sem számottevő, és hiányzik belőle a tágabb életmű kontextusa. A *Gerilladalok*nak ugyanakkor a korai Tolnai-költészet lírai énjének és költői szerepfelfogásának értelmezése szempontjából autopoétikus jelentősége van, s ugyancsak fontos a *gerilla* figurája a későbbi költői alakmások (Wilhelm, árvacsáth) vizsgálata szempontjából is. A későbbi alakmások és az életmű kontextusa visszamenőleg is átértelmezi a *gerilla* figuráját. A *Gerilladalok* újraolvasása tehát mind a magyar irodalomtörténet, mind a magyar–szerb komparatisztikai kutatások szempontjából több mint időszerű.

Kulcsszavak: Tolnai Ottó, Gerilladalok, lírai alakmás, 1968

MARIJA MANDIĆ
Balkanološki institut SANU, Beograd

Srpski u Mađarskoj: sociolingvistička situacija, izazovi i perspektive

Rad se bavi sociolingvističkom situacijom srpskog u Mađarskoj. U prvom delu, predstavljeni su rezultati savremenih sociolingvističkih istraživanja manjinskih jezika u Mađarskoj. Istraživanja ukazuju na proces zamene manjinskih jezika i njihov nizak status kako u većinskim tako i u manjinskim kulturama. Drugi deo rada razmatra upotrebu srpskog u Mađarskoj i njegovu savremenu sociolingvističku situaciju. Analizira se jezik u javnom prostoru i medijima, destabilizacija odnosa nacija-jezik, tradicionalna višejezičnost, značaj održanja jezika u međuetničkim brakovima, status srpskih varijeteta iz Mađarske u

manjinskoj i nacionalnoj kulturi. Na kraju se razmatraju perspektive za održanje i revitalizaciju srpskog, kao i za dalja sociolingvistička istraživanja.
Ključne reči: sociolingvistika, manjinski jezici, održanje jezika, kontaktni varijetet, srpski u Mađarskoj

MATICSÁK SÁNDOR
Debreceni Egyetem

Régi dicsőségünk…? – A magyar nyelv rokonításának nyelven kívüli mozgatórugói

Az utóbbi időben Magyarországon nagymértékben felerősödtek a finnugorellenes nézetek. Honfitársaink jelentős része meg van győződve arról, hogy mi sumérok, hunok, szittyák, törökök, japánok stb. vagyunk. Sajnos, ezeket a nézeteket a politika is erősíti.

Az természetes, hogy szeretnénk tudni, honnan származik népünk és nyelvünk. A választ erre sokan „tudják", anélkül, hogy ismernék a tudományos módszereket, eredményeket. Számtalanszor találkozhatunk a „megdőlt a finnugor rokonság", „már a genetikusok (korábban: régészek, antropológusok) is megmondták, hogy nem vagyunk finnugorok", „már a finn iskolákban sem tanítják a finnugor rokonságot" kitételekkel.

Mindenekelőtt szét kell választani a nyelvek és a népek rokonságát. A nyelvnek eredete van, a népnek eredetei. Amikor mi a finnugor elméletről szólunk, akkor ezen *nyelvünk* finnugor eredetét értjük, s nem a magyar *népét*. Sajnos, ez a két kategória a laikus megnyilvánulásokban rendre összemosódik, pedig könnyű (lenne) belátni, hogy a kettő nem ugyanaz. Lehetetlen megmondani, hogy a Kárpát-medence népeinek olvasztókohójában ki a „magyar". Az az ótörök ős, aki Árpád népével érkezett a honfoglaláskor? Vagy az, akinek tót/rác/sváb felmenői vannak?

Előadásomban azt járom körül, milyen objektív és szubjektív tényezők vezettek oda, hogy a 21. századi európai nemzetek között egyedülálló módon tagadjuk a tudományos eredményeket, s hamis mítoszt teremtünk népünk és nyelvünk eredetére.

Objektív probléma, hogy nyelvünk legközelebbi rokonai, a vogulok és az osztjákok is nagyon távol vannak tőlünk, nem értjük őket. A finn és a magyar rokonsága kb. olyan fokú, mint az angol és a lengyel vagy a portugál és a svéd rokonsága. Nem értjük, de attól még rokon, mert az alapszókincs és a nyelvtani rendszerünk ősi építőelemei egy tőről fakadnak, ám ezt a mélyszerkezeti rokonságot csak nyelvészeti eszközökkel lehet felfejteni. A szobatudós elfoglaltságánál persze népszerűbb a nyereg alatt húst puhító, hátrafelé íjazó hun/ótörök–magyarok eszménye.

A szubjektív probléma, a „halzsíros atyafiság" elemi erejű elutasítása sok összetevőre megy vissza. Szerepet játszik benne a nyelvi presztízs (nekünk, dicső magyaroknak dicső ősök kellenek: a világ legrégibb civilizációját képviselő sumérok vagy a világverő hunok, netán a harcias, férfias ótörökök). A nemzeti veszteségérzet (a kereszténység magára hagyott védőbástyája) az emigrációban felerősödött, s a rendszerváltás szabadságával a tudománytalan nézetek is korlátlanul helyet kaptak és kapnak a tömegkommunikációban. A laikus olvasó (akinek az újság szövege, a tévé szava amúgy is szentírás) könnyen eltéved az információözönben, s ha valaki úgy véli, hogy a Wikipédia a tudomány mindenható enciklopédiája, azt bizony könnyű befolyásolni. Minél többször és minél hangosabban mondják, hogy hunok/törökök vagyunk, annál többen és annál könnyebben elhiszik ezt.

A finnugorellenesség néhány mozzanata: a finnugorokat a Habsburgok erőltették ránk, Budenz József és Hunfalvy Pál, az első finnugor nyelvészek német ügynökök voltak, akiket a Habsburgok küldtek Magyarországra, hogy ránk kényszerítsék a finnugor rokonságot, megtörjék a magyarság gerincét (azzal, hogy a primitív kultúrájú népekkel/nyelvekkel közös

származást hirdetnek) s előkészítsék a magyarság elnémetesítését. Ugyancsak ezen munkálkodott Trefort Ágoston miniszter is. De ha nem a Habsburgok, akkor a szovjetek, a kommunizmusnak ugyanez volt az érdeke. Akárcsak a gonosz Akadémiának. Mindezeket a nézeteket felerősíti a mai tudományellenes világ, egyre többen hívei az összeesküvés-elméleteknek, körükben a finnugorellenes nézetek (is) jó táptalajra hullanak.
Kulcsszavak: nyelvrokonság, finnugor, genetika, őstörténet, nyelvi presztízs

MEDVE ZOLTÁN
Eszéki Egyetem

A horvát irodalmi ludizmusról és fordításáról

A játékos horvát irodalmat összefoglalóan a ludizmus terminológiájával jelöli a hazai szakirodalom, ami a fogalom definíciója szerint szemiotikai, szemantikai és stilisztikai játékosságot, ötletességet, improvizációra való hajlamot takar. A ludizmus dominánssá a költészetben vált, s legkésőbb a horvát moderntől kezdve folyamatosan és hangsúlyosan jelen van a horvát irodalomban.

A világ és a szerző saját énjének közös nyelvi tapasztalatára építő ludizmusban a W. H. Auden után a „könnyed versnek“ *(light verse: laki stih)* nevezhető formák adnak otthont az alkotások inventív, humoros-ironikus alakzatainak *(dosjetka),* poénjainak és szójátékainak/szavakkal való játékainak *(igra riječi/igra s riječima).* A könnyed verselésű mű sokszor kanonizált formát használ, de illuzórikus jellege miatt a kapott összbenyomás legtöbbször finoman parodisztikus vonásokat is hordoz: a horvát költészeti ludizmus talán egyik legfontosabb vonása, hogy a „könnyed verselés“ művei egyszerre több nyelvi szinten kódoltak, egy időben tartózkodnak a referencialitás és az areferencialitás határán, egyazon időben tradíciókövetők és újítók, játékosan komolyak és komolyan játékosak.

Az előadás arra keresi a választ az igen kis számú magyarra lefordított ludista alkotás, illetve a ludizmus paradigmatikusnak nevezhető műveinek vizsgálata – elsősorban Tin Ujević, Boro Pavlović, Ivan Slamnig, Luko Paljetak, Sven Adam Ewin költeményei – alapján, hogy a horvát ludizmus alkotásainak magyar nyelvre történő átültetése a fentebbi speciális jellemzők tükrében milyen egyedi és bizonyos szempontokból esetleg megoldhatatlan feladatok elé állítja a műfordítót.
Kulcsszavak: ludizmus, horvát irodalom, fordítás, Tin Ujević, Boro Pavlović, Ivan Slamnig, Luko Paljetak, Sven Adam Ewin

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ
Újvidéki Egyetem

Paronimák a magyar nyelv oktatásában (Paronimi u nastavi mađarskog jezika)

Minden nyelvben vannak olyan szavak, amelyek nagyon hasonlítanak egymásra. Ezek a paronimák vagy hasonló alakú szavak. Például: helység (település) – helyiség (szoba), poveriti (rábíz) – proveriti (ellenőriz). Az általuk okozott szótévesztés megértési zavarhoz vezethet. A beszélők nem mindig tudatosítják eléggé a köztük levő alaki különbséget.

Ez nemcsak az anyanyelvi beszélőknek jelent problémát, hanem azoknak is, akik idegen nyelvként tanulják az illető nyelvet. Az utóbbiak olyan paronimákat is összetéveszthetnek, amelyek egyébként nem okoznak szótévesztést. Például a gyújtogat és a gyűjtöget közötti eltérés evidens az anyanyelvi beszélők számára, a nem anyanyelvi beszélőket viszont megtévesztheti. Ezért különös figyelmet kell fordítani a paronimákra a magyar nyelv oktatásában, azokra is, amelyek az anyanyelvi beszélők számára kevésbé problematikusak.

A paronimia, az alaki hasonlóság általában a véletlen következménye, de szóhasadással, ugyanabból a tőből is jöttek létre hasonló alakú szavak. Például: nevel (tenyészt) – növel (nagyobbá tesz). A részleges szóhasadás esetei inkább pragmatikai jelentésükben térnek el egymástól. Például: kapsz (köznyelvi) – kapol (népnyelvi).
Kulcsszavak: hasonló alakú szavak, szótévesztés, megértési zavar, véletlen hasonló alakúság, szóhasadás

MOLNÁR DÁVID
Szegedi Tudományegyetem

16. századi kopaszságdicséretünk európai kontextusa

Az kopaszságnak dicsíretét 1589-ben nyomtatták ki Kolozsváron. Ősforrására Bognár Teofil Dénes mutatott rá. Ez *Az ember tragédiájá*ból is ismert Kürenei Szünesziosz észak-afrikai püspök (Kr. u. 3–4. század) kopaszságdicsérete. Az előadás arra kérdez rá, hogy milyen kiadás alapján dolgozta át a magyar fordító a művet, miért hagyott ki bizonyos fejezeteket, milyen egyedi vonásokat mutat a magyar fordítás, ki lehet a fordító stb., miközben azt akarja állítani, hogy a kopaszságdicséret átdolgozása melletti döntés rengeteget árul el számunkra a régi magyarországi irodalom és különösen a próza természetéről.
Kulcsszavak: régi magyar próza, kopaszságdicséret, Kürenei Szünesziosz, átdolgozás, Erasmus

NÁDOR ORSOLYA
Pozsonyi Comenius Egyetem

A hungarológia huszonöt éve a szomszédoknál

Az előadás célja az, hogy körképet adjon a magyar mint idegen nyelv és a hungarológia oktatásának 25 éves múltjáról, arról, hogy milyen változások történtek ez idő alatt a Magyarországgal szomszédos országok egyetemein, valamint arról, hogy a graggeri, a „teljes magyar kultúrkör megragadására” törekvő hungarológia-felfogás hogyan érvényesül napjainkban.

A kiindulópont egy igen régi találkozás: a nemzetközi Hungarológiai Központba 1990-ben belgrádi vendég érkezett, Sava Babić, aki felvázolta az általa megálmodott, főként műfordításokkal foglalkozó tanszék tervét. Huszonöt évvel ezelőtt az álom megvalósult. Azóta felborult a megváltoztathatatlannak tűnő társadalmi rend, esetenként az országhatárok is megváltoztak, és ezzel együtt a szomszédságpolitika is változott: kisebbségi felsőoktatási intézmények alakultak, a régió országai a korábbinál nagyobb érdeklődéssel fordultak egymás felé, s úgy tűnt, ennek köszönhetően a hungarológiai képzésnek is van biztos jövője. A kép azonban korántsem fekete és fehér, ezért egy rövid kérdőíves kutatásra alapozva az előadás bemutatja a negyedszázad alatt történt pozitív és negatív változásokat, valamint megvizsgálja, hogy elmozdult-e a hungarológiai képzés a korábbi filológia-központúságtól a piacképesség felé.
Kulcsszavak: felsőoktatás, hungarológia, Magyarország szomszédai, változások és változatok

OSZKÓ BEATRIX
Újvidéki Egyetem – MTA Nyelvtudományi Intézet

Magyarul tanulók célnyelvi szövegei pragmatikai közelítésből

Napjainkban a kommunikatív és élményalapú nyelvoktatást tekintjük korszerűnek, ezek nagy hangsúlyt fektetnek a szóbeli kommunikációra. Az egyetemi keretekben - hungarológia vagy magyar szakon – magyarul tanuló hallgatók esetében azonban az írásbeliségre is jelentős figyelmet kell fordítani. Nekik nemcsak a személyes kapcsolattartáshoz tartozó műfajok – pl.

magánlevél, internetes cset vagy fórumhozzászólás – szövegalkotási szabályait kell megismerniük és elsajátítaniuk, mert egyetemi tanulmányaik során tudásukról is gyakran írásban kell számot adniuk.

A magyar mint idegen nyelv oktatásával –különösen az írásbeliséggel - foglalkozó módszertani dolgozatok száma csekély. Ezen a helyzeten javíthatna annak a kutatásnak az eredménye, mely angol, német és francia mellett magyar célnyelvű tanulói szövegek vizsgálatára vállalkozott (KohPiTekst: Textual Coherence in Foreign Language Writing: Croatian, German, English, French and Hungarian in Comparison). Az A2-B1-es nyelvtudással rendelkező egyetemi hallgatók által írt irányított fogalmazások alkotják a korpuszt, melyhez anyanyelvi beszélők által írt kontrollanyagot is gyűjtöttünk.

Elméleti keretként Hyland modelljét választottuk. A metadiszkurzív interaktív megközelítés egységes keretben vizsgálja a szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokat, és ezáltal olyan szabályokat tár fel, melyek a kommunikáció mindkét válfajára egyaránt érvényesek.

Előadásomban az említett modellnek a magyar szövegekre való alkalmazását mutatom be. A magyar tanulói korpuszt alkotó érvelő próza dolgozatok jellemzőit vetem össze a Hyland-féle modell sarokpontjaival. Az eredmények megmutatják, hogy az interaktív metadiszkurzív modell milyen mértékben alkalmas magyar nyelvű szövegek elemzésére.

A tanulói és anyanyelvi alkorpuszok összevetésével a nyelvtanulók által vétett hibák listázhatók. Az általános szövegpragmatikai megállapításokon túl ezzel a módszerrel kirajzolódnak azok a pontok, amelyekre különös figyelmet kell fordítani a magyartanítás során ahhoz, hogy tanulóink a célnyelvi autentikus szövegekhez minél inkább közelítőeket legyenek képesek megalkotni.

Kulcsszavak: egyetemi nyelvoktatás, érvelő próza, magyar célnyelv, metadiszkurzív interaktív modell

PAP TIBOR
Pécsi Tudományegyetem

A hungarológia geopolitikai szerepe: a nyelv és a kultúra mint a soft power része

Az országimázs és kulturális közvetítés sokkal régebb óta része a geopolitika eszköztárának, semmint azt gondolnánk. Magyar viszonylatban az országhatárokon kívüli élő magyar állampolgárokkal való kapcsolat is már bő száz éves múltra tekint vissza, azaz még az Osztrák–Magyar Monarchia idejében kezdett el kibontakozni. A magyar nyelv és kultúra külföldi reprezentálása – ahogy az a délszláv politikai érdekek kulturális képviselete esetében is történt – már a két világháború között az intézményesülés útjára lépett. Mindkettő számára a térségünkben a német jelenlét IFA által koordinált – s korántsem mindig dicső – múltja szolgált mintául. A szocializmus időszaka ebben a tekintetben szintén nem volt problémáktól mentes, s ezeknek a problémáknak a hátterében geopolitikai változások húzódtak meg. A kétoldalú kapcsolatok intézményes megszilárdulása is erre az időszakra esett. A rendszerváltás után, a formális és informális kapcsolatok decentralizálódásával már sokkal több szálon és dimenzióban formálódtak újra a szerb és a magyar nyelvi, illetve kulturális érintkezések. 20-30 évvel a fordulatokat követően a térség egyes országai is igen hasonló helyzetben találták magukat, aminek a korábbiaktól nagyon eltérő implikációi lettek. Az ellenségekből, majd ellenfelekből vetélytársakká váltak, s manapság a kölcsönösen előnyös együttműködés kontúrjai is kirajzolódni látszanak. Ezt a 'kapcsolati ívet' szeretné bemutatni az előadás, amely a német relacionalista térszociológia -- Löw, Schroer – térkoncepcióinak meglátásaiból kiindulva kíván új értelmezési horizonttal szolgálni a szerb–magyar kulturális és nyelvi kapcsolatok tanulmányozása számára.

Kulcsszavak: kulturális diplomácia, kultúraközvetítés, országimázs, neuralgikus történelmi korszakok interpretációja, geopolitika, soft power

RÁCZ PÉTER
Magyar Fordítóház Alapítvány

Minden fordítás. A fordítás minden?

Mindennapi, permanens tevékenységünk: a műfordítás. A látványt, a képzeletünk szülte képeket, a gondolkodás eredményeként létrejött fogalmakat nyelvvé formáljuk: leírjuk, közölhetővé tesszük. Közlünk és befogadjuk mások közléseit. Születésünktől kezdve zajlik a megismerés, megértés, a kép szóvá formálása, a logosz főszereplővé emelése. A főszereplőt folyton itatnunk kell érzéseink és érzelmeink nedveivel, a fogalmak közeit kitölti a fordítás lendítőerejét tápláló elixír. Szellemi életünknek akkor van vége, ha az ismeretlent és érthetetlent érthetővé tevő konvertálást abbahagyjuk.
Kulcsszavak: a tökéletes megértés, a szerelmes mint műfordító, szabályok a műfordításban?, a kásás szöveg, gyors fordítás, hangsúly – testbeszéd – szórend, sebek és romok, minden fikció, szocializáció, a lélegzetvétel jelentősége, szellemiek konvertálása.

RADICS VIKTÓRIA
Miskolci Egyetem

Az archívum szerepe Kišnél és Nádasnál

Összehasonlító elemzés formájában kívánom megvizsgálni, hogy miként gyűjtötték össze és dolgozták fel, hogyan értelmezték Nádas Péter és Danilo Kiš a családi archívumukat (hivatalos iratok, magánlevelek, fényképek, emléktárgyak). *Dokumentáris eljárásnak* nevezem azt a módot, ahogy az irodalomban a dokumentumok kezelése történik. Kérdés, hogy mit kezdett a két író az alkalmazott és vizsgált dokumentumok extratextuális vonatkozásaival, és milyen formában, milyen stílusban reflektáltak az archívumukra, ez milyen irodalmi formákat eredményezett. Milyen pozíciójuk van a dokumentumoknak kettejük műveiben – Nádasnál elsősorban a *Világló részletek*et fogom tárgyalni, Kištől pedig mindenekelőtt a *Fövenyórá*t veszem. Mennyiben interveniálnak a történelembe a két író művei, milyen alternatív történelmet vázolnak fel – és milyen a relációjuk a történetíráshoz. Hogy törnek meg a hagyományos elbeszélői módszerek kettejüknél a dokumentarizmus kapcsán, és milyen a viszonyuk a realizmushoz. Specifikus történelmi érdeklődésük hogyan helyezhető el a kortárs történeti és filozófiai gondolkodásban és a kortárs irodalomban, a poétikában.
Kulcsszavak: Nádas Péter, Danilo Kiš, dokumentum, történetírás

RUDAŠ JUTKA
Maribori Egyetem

Irodalom-kultúra-kontextus

Világunkat diskurzusok sokasága, napjaink nemzeti kultúráinak egyre nagyobb pluralitása befolyásolja, ugyanakkor ez a „nyelvi sokszorozódás” magában hordozza a meg nem értés veszélyét is. A kultúrák közötti megértés olyan problémává vál(ha)t(ott), amellyel folyamatosan találkozunk mindennapi életünkben. Az utóbbi években megerősödött annak tudata, hogy a kultúrák különbségeit világszerte fenn kell tartani. Ebből is következik, hogy ebben mekkora szerepe van a fordításnak, tudniillik a fordítások gyakran meglepő világossággal mutatnak rá a kultúrák közti különbségekre, hiszen nyelvünkkel, s általa kultúránkkal jelképezett különbségeinkben élünk. A „kultúrák fordítása” elv szerint ugyanis nem maguknak a nyelvi elemeknek, hanem azoknak a „gondolkodásmódoknak” a fordítása a feladat, amelyek ezekben a nyelvi elemekben megtestesülnek. Mivel a szövegek kultúrába ágyazottan léteznek, működésbe hozzák az implicit kulturális jelentéseket, a fordítóknak érteniük kell az eredeti szöveg kultúráját. A dilemmák megoldása nem a szótárakban lelhető

fel, „a fordítóknak folyamatosan dönteniük kell a nyelv által hordozott kulturális jelentéseket illetően, és meg kell ítélniük, hogy a két különböző világ, melyben ezek a jelentések honosak, milyen mértékig tekinthetők azonosnak" (Sherry Simon). Előadásom a fentiek kapcsán igyekszik rámutatni a kultúra fordításának és a fordítás kultúrájának szükségszerűségére globalizációs világunkban, amelyben Sherry Simon szavaival élve, „a kultúra globalizációja végső soron azt jelenti, hogy mindannyian »lefordított« világokban élünk, hogy a tudás általunk elfoglalt terei különböző helyekről származó gondolatokból és stílusokból rakódnak össze, hogy a transznacionális kommunikációs folyamatok és a gyakori migráció révén minden kulturális szintér keresztúttá, találkozóhellyé alakul."
Kulcsszavak: kultúraköziség, irodalomköziség, fordítás, kontextus

SCHEIN GÁBOR
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A dehumanizáló gyarmati nyelv és a Sinistra körzet

A Sinistra körzet olyan táj szövege, amelyet többszörösen megszállnak a kolonializáció dehumanizáló szövegei. Ilyen kolonialista diszkurzust működtet Monarchia központi szemlélete saját perifériájával szemben, ilyen az európai Balkán-diskurzus, a 20. század második felében pedig ilyen diszkurzusban beszélt a nyugat Európai keleti határairól. Bodor prózája mélyen kötődik ezekhez a koloniális beszédmódokhoz. A dehumanizáció nyelvét Bodor erősen átesztétizálja, vagyis átalakítja és láthatóvá teszi a dehumanizáció mélyén meghúzódó ambivalemnciát. Az így létrejövő prózanyelvben újra meg újra összeütközik, átbillen egymásba a szörnyűség (unheimlichkeit) és az erotika. Bodornál nemcsak az utóbbi, hanem a szörnyűség is testi vonatkozású. A kolonialista diszkurzusok hagyományai ekképp szövegtárgyak lesznek, kibillenthetővé válnak, és a felszínre kerül ambivalenciájuk.
Kulcsszavak: kolonializmus, koloniális kritika, dehumanizáció, Balkán, Kelet-Európa, Osztrák–Magyar Monarchia

SZARVAS MELINDA
Jyväskyläi Egyetem

A kulturális gravitáció definiálása a magyar irodalmi kultúra kontextusában

A kulturális kapcsolódások leírására, egy új rendszer bevezetésére teszek kísérletet, amelynek a kulturális gravitáció nevet adtam. Ez az idejét múlt, kiszolgáló funkciót is magában rejtő hídszerepet és a centrum-periféria viszonyokat is újraértelmezi, sőt felülírja, és a hierarchikus, függő kulturális viszonyok helyett a kulturális közegek önállóságának megteremtésére, a többszereplős rendszer kiegyenlítésére helyezi a hangsúlyt, illetve ebben látja a kapcsolat megőrzésének garanciáját is. A rendszerként felfogott kulturális gravitáció nem földrajzi viszonyok között értelmezhető, és nem szükségszerűen csak két közeg közti interakciókat leképező modell. A kulturális gravitáció itt fejtegetett koncepciója több szimpla hasonlatnál. Olyan kultúrák esetében, mint amilyen például a vajdasági magyar irodalom is, amely tehát több kulturális közeggel van szorosabb kapcsolatban, rámutat arra, hogy az önállóság épp egy többkomponensű kapcsolatrendszer kiegyenlítésének függvényében jöhet csak létre.

A kulturális gravitációs modellnek létezik egy a migrációtudományban is alkalmazott értelmezése, amely azonban a kiegyenlítés helyzetét nem ismerve csakis a mozgás leírására és annak következményeinek meghatározására irányul. Ennélfogva ez a nemzetközi értelmezés a gravitációt csakis mint vonzás, vonzódás értelmezi, ugyanakkor nem lehet mondani, hogy a fogalomhasználat puszta metaforikus működésen alapulna, hiszen számszerűsíthető adatokkal dolgozva a migráció hatásait képletekkel kiszámolhatóvá teszi. A nemzetközi migrációtudomány által felépített kulturális gravitációs modell, noha több alapvető ponton

eltér az általam meghatározottól, számos tanulsággal szolgál az alapvetően a kulturális mozgásokat és következményeket kutató vizsgálódó számára, elsősorban épp a migráció középpontba állítása révén, tekintve, hogy az az általam definiált rendszerre is igen erős hatással lehet.

A migrációtudományban a gazdasági és a földrajzi viszonyok figyelembevételével vált hasznosíthatóvá a kulturális gravitáció modellje, amely alapjaiban tér el az általam felépített konstrukciótól, amelyben a kiegyenlítődés alapvetően fontos. Amiben a nemzetközi teória előrébb (vagy más terepen) jár, az az, hogy pontos adatokkal dolgozhat. Míg az én konstrukcióm a transznacionális kapcsolódások és kulturális viszonyok feltérképezésén, hálózatok felrajzolásán és elemzésén alapul, addig a migrációtudomány kulturális gravitáció modellje a migrációs események és az azokban részt vevők számával, a küldő és a fogadó ország népességszámával és a távolsággal számol elsősorban.

Előadásomban a két koncepció közös metszetéről és a kettő közti eltérésekről is beszélni szeretnék, elsősorban abból a célból, hogy az általam felállított, rendszerszemléletű kulturális gravitáció fogalmát pontosítani lehessen.

Kulcsszavak: kulturális gravitáció, gravitáció, hálózatelmélet, migrációelmélet

SZÁVAI DOROTTYA
Pannon Egyetem, Veszprém

Elégiapark. A kortárs magyar elégiáról

Az előadás abból indul ki, hogy a kortárs magyar költészetben az utóbbi időben feltűnően fölerősödött az elégia műfajának a jelenléte.

Az elégia műfaja, mely az európai költészettörténeti hagyománnyal egyidős, azzal élő és változó kanonikus lírai műfaj, a Tandori-Petri-féle fordulattól egészen a legutóbbi időkig eléggé visszaszorult, vagyis a hatvanas/hetvenes évek fordulójától az új lírai nyelv kanonizációs stratégiái által a műfaji kánonban relatíve háttérbe került. A kép azonban ennél árnyaltabb: minél komolyabban foglalkozom a kérdéssel, annál több elégiára bukkanok – a klasszikus modernség: Tóth Árpád, Kosztolányi vagy József Attila nagy, kanonikus elégiáin túli – olyan történeti paradigmákban is, mint a mai magyar költészet „posztmodernnek" mondott vonulata. Mindez a kortárs magyar költészet homogenizáló felfogásának, posztmodernként való tételezésének *kritikai újragondolására* késztet.

Máshonnan közelítve a kérdést: miért éppen most, az utóbbi évtizedekben hódít újult erővel – legalábbis a mai magyar költészet bizonyos rétegeiben, bizonyos életműveiben – az az ősi lírai műfaj, melyet a meghatározó kortárs irodalmi kánon több évtizedre kiszorított, de legalábbis relatíve periferikus helyzetbe utalt?

Előadásomban az alábbi kérdésekre keresek választ:

Milyen magyar és európai irodalomtörténeti, ill. műfaji kánonok, modális formációk mentén alakul ez az új irány, netán hagyomány a mai magyar költészetben, amelyik nagyszámú és jelentős elégiát produkál? Milyen re- vagy dekanonizációs törekvések rajzolódnak ki ennek a trendnek a hátterében?

Melyek a mélyebb okai ennek a kánoni átstrukturálódásának, a műfaji kánon-térkép finom, de határozott átrajzolódásának?

Milyen módon írható le a kortárs magyar lírában az általam (korábbi kutatásaim során) elégiko-ironikusnak nevezett verskorpusz?

Milyen viszonyt alkot ebben az elégikus és az ironikus mint modális és/vagy mint műfaji jelölő?

Értelmezésem középpontjában Takács Zsuzsa idei Aegon-díjas *Vakremény* című kötete áll, de részét képezi mások mellett Krusovszky Dénes *Az elégiazaj*, Vörös István *Az elégia lakói* és Kemény István *Nílus* című verses könyve is.

Kulcsszavak: elégia, műfaj, kortárs líra, európai hagyomány, posztmodern, irónia

TOLDI ÉVA
Újvidéki Egyetem

Multikulturális tapasztalat Herceg János és Đorđe Lebović regényeiben

A dolgozat Herceg János *Módosulások* és Đorđe Lebović *Semper idem* című regényét értelmezi. Mindkét mű önéletrajzi jellegű, az előző teljes egészében, az utóbbi nagyrészt Zomborban játszódik. A szerző érdeklődésének középpontjában geokulturális megfontolások és kapcsolódási pontok állnak, arra a kérdésre keresi a választ, milyen jellegű a két világháború közötti Zombor leírása. Külön figyelmet szentel a több kultúrához való tartozásnak, a többnyelvűségnek, valamint annak, hogy a városregényekben milyen poétikai eszközök segítségével valósul meg, hogyan jelenik meg a multikulturalitás tapasztalata.
Kulcsszavak: multikulturalitás, többes identitás, többnyelvűség, önéletrajzi regény

JELENA TRIČKOVSKA
Univerzitet u Beogradu

Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku

Kada se govori o infinitivu u srpskom jeziku, govori se zapravo o neodređenom glagolskom obliku koji za osnovnu namenu ima da imenuje radnju, stanje ili zbivanje i koji, uz to, nema kategoriju lica, vremena i načina. Ovaj nelični glagolski oblik ima značajnu ulogu u dopunjavanju glagola delimično nepotpunog značenja, glagola kretanja, glagola koji znače početak, prekid i nastavak radnje, izraza s imenicama, pridevima i prilozima delimično nepotpunog značenja.

U poređenju sa infinitivom u srpskoj gramatici, ovaj glagolski oblik u mađarskom jeziku, odnosno mađarskoj gramatici, koja je inače veoma kompleksna, ima posebnu ulogu i ima svoj sinonim, a to je glagolska imenica. Kao osnovnu razliku je moguće izdvojiti to što mađarski infinitiv ima sposobnost konjugiranja.
Ključne reči: infinitiv, nelični glagolski oblik, glagolska imenica

ALEKSANDER URKOM
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Orvosi terminológia jelölése a magyar–szerb lexikográfiában

Budapesten jelenleg egy nagy magyar–szerb szótár készül. A szótárkészítés során, többek között, lehetőség nyílik első kézből pillantást vetni a különböző regiszterek szerepeltetésére egy szótárban. Mivel a nyelvi regiszterek között az orvosi regiszter fejlett és réteges, érdemes lenne megvizsgálni a magyar és a szerb nyelvi környezetben fellelhető terminusokat, illetve kölcsönhatásukat. A dolgozatban a magyar és a szerb orvosi terminológiával foglalkozunk, vizsgáljuk azok szerepeltetését, illetve a két nyelv közötti átjárást. A vizsgálat elsősorban azokra a terminusokra korlátozódik, amelyeknek (példákkal történő) illusztrálását megadja a szótár. Továbbá, a korábbi jelentősebb magyar–szerb szótárakban a történelem során bekövetkezett változásokat is figyelemmel kísérjük.
Kulcsszavak: orvosi terminológia, magyar–szerb lexikográfia, kétnyelvű szótárak

UTASI CSILLA
Újvidéki Egyetem

A tanúságtevő felelőssége. Aleksandar Tišma: *Upotreba čoveka*

Aleksandar Tišma a soá történéseiben találta meg saját témáját. Regényeiben a koncentrációs táborok tapasztalatáról nem átélőként, ám nem is kívülállóként tett tanúságot. Giorgio Agamben *Ami Auschwitzban maradt* című könyvében kifejti, a haláltáborokban a

hagyományos etikai kategóriák érvénye felfüggesztődött. A koncentrációs táborok Primo Levi által „szürke zónának” nevezett létállapota a felelőtlenség olyan szféráját képviseli, mely a jón és rosszon nietzschei értelemben nem *túl* van, hanem *innen*. A táborokról tanúságot tevő a valódi tanúk, az áldozatok helyett beszél, ám a valaki helyett való beszéd ebben az esetben nélkülöz minden értelmet: mindig egy hiányra utal, hiszen az odaveszetteknek nincs átadható történetük vagy tanításuk. A dolgozat szerzője szerint Tišma *Upotreba čoveka* című, magyarul *Az ember ára* címen megjelent regényének szaggatott narratívuma a múlt század negyvenes éveinek egész vajdasági társadalmát „szürke zóná”-nak láttatja, melyben a tapasztalat nem artikulálódhat, hanem közvetlenül a testbe és a szexusba íródik bele.
Kulcsszavak: Tišma, soá, felelősség, tanúság, fragmentált narráció, nemzeti identitás, test

VERMEKI BOGLÁRKA
Belgrádi Egyetem

Többnyelvű gyermekek, többnyelvű osztályok és a magyar közoktatás

Egyre több két- vagy többnyelvű gyermek jelenik meg közoktatásunkban, melynek oka nemcsak az, hogy Magyarországon emelkedett a letelepedő külföldi állampolgárok száma, hanem az is, hogy egyre több a vegyes házasság és a sokáig külföldön élő magyar származású családok visszaköltözése hazánkba. Előadásom egy helyzetelemzés, melyben be szeretném mutatni a magyarul egyáltalán nem vagy csak kevéssé beszélő, valamint a többnyelvű gyermekek jelenlegi szituációját, lehetőségeit, és továbbtanulási esélyeit.

Olyan aktuális kérdések merülnek fel ezzel a témával kapcsolatban, mint a magyar mint idegen nyelv, magyar mint származásnyelv általános és középiskolai tantárgyként való tanítása és a többnyelvű osztályok kialakulása közoktatásunkban. Valamint az, hogy mennyire tudnak a tanítók és a közismereti tárgyakat tanító tanárok eltérő nyelvi szinten lévő gyermekekkel dolgozni, hogy hogyan működik ezeknek a tanulóknak a nyelvi fejlesztése.

Az előadás elsősorban a két tanítási nyelvű iskolák rendszerének vizsgálatát állítja a középpontba, hiszen a legnagyobb arányban itt jelennek meg a többnyelvű gyermekek. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy összehasonlítva az olyan külföldi nyelvoktatási programokkal, mint például a kanadai Immersion Programme, vajon mennyire alkalmas a CLIL módszer arra, hogy támogassa a többnyelvű gyermekeket.
Kulcsszavak: CLIL, két tanítási nyelvű iskolák, közoktatás, magyar mint idegen nyelv, magyar mint származásnyelv, nem magyar anyanyelvű tanulók, többnyelvű gyermekek, többnyelvű osztályok

STIJN VERVAET
Univerzitet u Oslu

Regionalna, nacionalna i/ili svetska književnost: Vojvođanska mađarska književnost kao postimperijalna tekovina

U istoriji i teoriji književnosti uvreženo je mišljenje da „manjinske književnosti“ karakteriše inertnost, vezanost za mesto odakle potiče sa prizvucima lokalnog i provincijalnog (up. Casanova), kao i posvećenost političkom i kolektivnom (up. Deleuze i Guattari). U centralnoevropskom kontekstu se manjinske književnosti obično koncipiraju – i to ne samo od strane kritičara „većinske“ književnosti koja ih okružuje već i od manjinskih pisaca i kritičara – kao izolovane, upućene same na sebe i zavisne od tzv. „matične književnosti“; figura koja se u tom kontekstu rado i često koristi jeste metafora *ostrva* (up. Maticki et al.). U svom radu ću, prvo, na primerima iz vojvođanske mađarske književnosti, ponuditi drugačije čitanje manjinske književnosti. Polazeći od metafore *posrednika* (medijatora), ukazaću na značaj transnacionalnih književnih mreža koje grade upravo predstavnici manjinskih književnosti, kao i na bitnu ulogu koju oni igraju u procesima prevođenja među „velikim“ i „malim“ književnostima, među „većinskim“ i „manjinskim“ kulturama. Težište mog izlaganja će biti

na književnoj periodici (*Vajdasági Írás*, *Kalangya*, *Híd*) i esejistici (Kornél Szenteleky) iz međuratnog perioda, sa malim ekskursom u socijalističko i postsocijalističko razdoblje. Drugo, osvrnuću se na debatu o pitanju „Šta je vojvođanska (mađarska) književnost?" koja se vodi na stranicama književne periodike od 1920-ih godina pa nadalje. Moja glavna teza jeste da se tadašnja debata o vojvođanskoj književnosti najbolje može razumeti kao pokušaj rekonfiguracije i ponovnog zamišljanja književnog prostora nakon raspada Austro-Ugarske i uspostavljanja novih nacionalnih država i granica te da se policentričnost, umreženost i polifonija manjinskih književnosti mogu najbolje otkriti kombinacijom književno-socijoloških metoda „čitanja na daljinu" (Moretti) i pomnog čitanja.
Ključne reči: vojvođanska mađarska književnost, transnacionalne književne mreže, prevođenje, jugoslovensko-mađarske književne veze, modeli svetske književnosti i „male književnosti", manjinska višejezičnost, *Vajdasági Írás*, *Kalangya*, *Híd*, Kornél Szenteleky, Zoltán Csuka

VIRÁG ZOLTÁN
Szegedi Tudományegyetem

Változó kontextusok, problémafelismerési azonosságok (Részhasonlóságok és egybetartozások Várady Tibor korai prózájában)

Várady Tibor első két kötetének (*Vagy nem maga az élet a legjobb időtöltés?*, *Az egérszürke szoba titka*) műfaji határok közötti egyensúlyozását, formai fellazítottságát és kísérletező jellegű egybefűzöttségét tárgyaló gondolatmenet az 1960-as és az 1970-es évek mikroszociális viszonyaira és az ideológia-vezérelt intézményi működésekre koncentrál. E korszakok aktuálpolitikai, társadalomlélektani, nemzetközösségi dimenzióit, sőt a kontinenseken, a különböző országhatárokon átívelő helyzetképi leírhatóságot a (művészi) szabadság kiteljesíthetőségének mérlegre tétele egészíti ki, mégpedig a korlátozási metódusok, a nyomásgyakorlási technikák és a lehetséges válaszlépések hatásfunkcióinak szembesítése segítségével. Igazolandó, hogy az egykori Jugoszláv struktúra eszmei vakvágányainak, látszatföderalizmusának, hamis internacionalizmusának parodisztikus kikezdését a szerző az eltérő tudásformák, kulturális tradíciók, generációs értékpreferenciák szimultán analízisével úgy valósította meg, hogy ezzel a későbbi symposionisták számára új szubkulturális, művészetfilozófiai és zeneelméleti távlatokat nyitott.
Kulcsszavak: Jugoszlávia, tudatmanipuláció, identitás, kisebbségi reflexek, kiútkeresés

ŽAGAR SZENTESI ORSOLYA
Zágrábi Egyetem

Személytelen szerkezetek a magyarban és a horvátban

A személytelenség stratégiájához a magyarban és a horvátban egyaránt számos formai megoldás társítható, melyek részben átfedik egymást, ugyanakkor számottevő különbségek is mutatkoznak közöttük. Az egyes formák skalárisan rendszerezhetők az ágens „elnyomásának" mértéke szerint elsősorban a referencialitás, a határozottság és a topikalitás paraméterei alapján. Az előadás a témában napvilágot látott funkcionális (Siwierska 2008, Malchukov-Ogawa 2011) és szintaktikai (Blevins 2003, Tóth 2000) megközelítések alapján veszi számba és vonatkoztatja egymásra a magyarban és a horvátban személytelennek minősülő igei szerkezeteket. A két rendszert összevetve korpusznyelvészeti módszerekkel fogom feltérképezni az egyes személytelen szerkezettípusok leggyakoribb megfelelőit a másik nyelvben, melyhez párhuzamos szépirodalmi szövegekből nyert korpuszadatokra támaszkodom. *A különféle módszerek együttes alkalmazásának célja, hogy minél átfogóbb képet kapjunk a vizsgált jelenségről.*
Kulcsszavak: személytelen szerkezet, logikai alany, igei vonzatok, az alany tematikus szerepei

25 godina beogradske hungarologije
A belgrádi hungarológia 25 éve

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
UNIVERSITAS BELGRADENSIS